yüksek bulunurken (p<0,05), FNBT puanları ile ÜESD farkındalık ölçeği puanları arasında anlamlı korelasyon saptanmadı (p>0,05).

Sonuç: Bu çalışma, hastane çalışanlarında sigara kullanım prevalansının ulusal ve uluslararası ortalamaların üzerinde olduğunu, ÜESD farkındalığının ise belirgin biçimde yetersiz kaldığını ortaya koymuştur. Eğitim düzeyi yüksek bir grupta dahi ÜESD kavramının bilinmemesi, mevcut hizmet içi eğitim programlarının bu konudaki yetersizliğine işaret etmekte; sigara kullanımının kurumsal düzeyde acil bir sağlık sorunu olarak ele alınması gerektiğini göstermektedir. Sağlık çalışanlarının yüksek stres altında çalışması gözetilerek, stres yönetimini de kapsayan bütüncül tütün kontrol programlarının geliştirilmesi önem taşımaktadır. Sağlık Bakanlığı'nın Sigarasız Hastane politikalarının güçlendirilmesi; ücretsiz sigara bırakma tedavileri, sigara bırakma eğitimleri ve psikolojik danışmanlık gibi destek mekanizmalarının etkin biçimde uygulanması gerekmektedir. Sağlık çalışanlarının yalnızca tütün kontrolünün uygulayıcısı değil, korunması gereken bir risk grubu ve toplum için rol model bireyler olarak ele alınması önerilmektedir. Ayrıca ÜESD kavramının ulusal tütün kontrol politikalarına, kampanyalarına ve kurumsal eğitim müfredatlarına sistematik biçimde dahil edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Anahtar kelimeler: sigara kullanımı, üçüncü el sigara dumanı, sağlık çalışanları, nikotin bağımlılığı, tütün kontrolü, farkındalık, aile hekimliği

Kaynakça

1. World Health Organization (WHO). Tobacco [Internet]. Geneva: WHO; 2025. Available at: https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/tobacco (Accessed on 2025 Jan 6).
2. Acuff L, Fristoe K, Hamblen J, Smith M, Chen J. Third-hand smoke: old smoke, new concerns. J Community Health 2016; 41(3): 680-687. **[Crossref]**
3. Matt GE, Quintana PJ, Zakarian JM, et al. When smokers move out and non-smokers move in: residential thirdhand smoke pollution and exposure. Tob Control 2011; 20(1): e1. **[Crossref]**

Sağlık için Sigara Alarmı 2026;6(Ek Sayı 1):29-30
DOI: 10.64511/TJTC.2026.84

Bildiri Özeti / Abstract

Sigara bırakma polikliniğinde yapay zekâ destekli klinik karar desteği: İki vaka üzerinden kavramsal uygulanabilirlik değerlendirmesi

Meryem Merve Ören Çelik[1], Burcu Özkan[1], Mustafa Oğuz Altuğ[1], Ayşe Akay[2], Gülsüm Nurhan İnce[1]

[1]İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye
[2]Paradigma, İstanbul, Türkiye

öz

Giriş Amaç: Sigara bırakma polikliniklerinde hasta değerlendirmesi; nikotin bağımlılığı, bırakma motivasyonu, önceki bırakma deneyimleri, davranışsal tetikleyiciler ve sosyal çevre gibi çok boyutlu unsurların birlikte ele alınmasını gerektirir. Bu çalışma, sigara bırakma polikliniğinde kullanılmak üzere geliştirilen yapay zekâ destekli klinik karar destek sisteminin (KKDS), hasta anlatısından elde edilen klinik ve davranışsal örüntüleri ne ölçüde tanıyabildiğini ve bu örüntüleri hekime öneri sunan yapılandırılmış çıktılara dönüştürüp dönüştüremediğini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Sistem, klinik görüşme sırasında hekime öneriler sunan kolaylaştırıcı bir araç olarak kurgulanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Bu çalışma, sigara bırakma polikliniğinde kullanılmak üzere geliştirilen yapay zekâ destekli KKDS'nin erken aşama kavramsal uygulanabilirliğini değerlendiren niteliksel-yorumlayıcı bir erken aşama kavramsal doğrulama (proof-of-concept (PoC)) çalışmasıdır. Çalışmada, aynı standart anamnez çerçevesi kullanılarak oluşturulmuş iki simüle sigara bırakma polikliniği görüşme metni materyal olarak kullanıldı. Belirli sigara bırakma rehberleri temel alınarak ilk aşamada eğitilen KKDS'ye her iki vaka ayrı ayrı yüklenerek hasta profili, tetikleyiciler, bırakma güçlükleri, motivasyon örüntüleri ve öneri başlıklarını içeren çıktılar elde edildi. Aynı görüşmeler araştırmacı tarafından vaka-içi niteliksel tematik analiz yaklaşımıyla bağımsız olarak değerlendirildi; her vaka için ana tema ve alt temalar oluşturuldu. Son aşamada tematik analiz bulguları ile KKDS çıktıları; örüntülerin tanımlanma düzeyi, önerilerin vaka bağlamına duyarlılığı, klinik uygulanabilirlik ve sistem tarafından sınırlı yansıtılan alanlar açısından karşılaştırıldı. Uyum tanımlayıcı olarak tam uyum, kısmi uyum ve sınırlı/kaçırılan alan şeklinde sınıflandırıldı. Bu aşama, gerçek klinik kullanım değerlendirmesinden önceki PoC düzeyinde bir ön inceleme niteliğindedir.

Bulgular: Her iki vakada da tematik analiz bulguları ile KKDS çıktılarının büyük ölçüde örtüştüğü gözlendi. Sistem, sigara kullanımını sürdüren başlıca davranışsal ve bağlamsal örüntüleri tanımlamada başarılı bulundu; özellikle stres, sosyal ortam, ritüel niteliği taşıyan kullanım anları, önceki bırakma girişimleri, relaps öyküsü ve bırakma sürecinde zorlanılan alanlar sistem tarafından tutarlı biçimde yansıtıldı. Bunun yanında KKDS'nin yalnızca mevcut örüntüleri sınıflandırmakla kalmayıp, bunları davranışsal baş etme stratejileri, psikososyal

✉ Meryem Merve Ören Çelik ▪ meryem.oren@istanbul.edu.tr

Geliş tarihi / Received: 13.04.2026 **Kabul tarihi / Accepted:** 05.05.2026 **Yayın tarihi / Published:** 22.05.2026

Telif hakkı © 2026 Yazar(lar). Sağlığı Geliştirme ve Sigara ile Mücadele Derneği tarafından yayımlandı. Açık erişimli bu makale, orijinal çalışmaya uygun şekilde atıfta bulunulması koşuluyla, herhangi bir ortamda veya formatta sınırsız kullanım, dağıtım ve çoğaltmaya izin veren Creative Commons Atıf Lisansı (CC BY) ile dağıtılmıştır.

Copyright © 2026 The Author(s). Published by The Society for Health Promotion and Tobacco Control. This is an open access article distributed under the Creative Commons Attribution License (CC BY), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited.